

Original Research Article

Investigating the Role of Eco-lodges in Sustainable Tourism and Preservation of Local Culture (Meybod City)

Saeedeh Moayedfar^{1*}, Zohre Dehghanpour², Alireza Pakgozar³, Motahare Dehghani⁴

¹Associate Professor, Department of Geography, Faculty of Humanities, Meybod University, Iran

²Assistant Professor, Department of Iranology, Faculty of Humanities, Meybod University, Iran

³Assistant Professor, Department of Statistics, Payame Noor University (PNU), Tehran, Iran

⁴M.A of Iranology, Department of Iranology, Faculty of Humanities, Meybod University, Iran

10.22034/GRD.2024.21007.1599

Received:

December 17, 2023

Accepted:

June 2, 2024

Keywords:

Tourism Management, Eco-lodges, Tourism Development, Indigenous Culture, Meybod City.

Abstract

Eco-lodges with environmental characteristics suitable for local culture and nature contribute to the preservation and protection of cultural and natural heritage, providing a closer interaction with the environment. Given the importance of ecotourism and the preservation of indigenous culture, the present research aims to investigate the role of eco-lodges in the Meybod city in the development of tourism from various economic, social, and physical aspects. It also aims to introduce the culture of this city and identify the impact of these accommodations on preserving the cultural values of this region in Iran. The overall research approach is quantitative, using a descriptive-analytical research method and data collection through library research and surveys (questionnaires). The statistical population includes local residents and officials related to eco-lodges, and the sampling method is stratified. Statistical tests such as Chi-square, One-Sample T-test, Pearson correlation, and CART data mining-based regression model are employed for data analysis. The results indicate that the establishment of eco-lodges in Meybod has had an impact on various aspects in the city, particularly on its cultural dimension, according to all groups of the statistical population. However, this impact on the cultural aspect outweighs other dimensions, and from the perspective of experts and stakeholders, the economic effects have not been significant. On the other hand, there is a direct and significant correlation between the establishment of eco-lodges and the development of tourism in Meybod, suggesting that with an increase in the number of these facilities, significant tourism development will occur in Meybod, considering other facilitating factors at a higher level. Based on this, solutions to improve tourism management elements in Meybod, efforts to enhance tourism services in the city, and providing low-interest loans to ecotourism accommodation operators are recommended.

E-ISSN: 2588-7009 /© 2023. Published by Yazd University. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

* **Corresponding Author:** Saeedeh Moayedfar
Address: Faculty of Humanities, Meybod University

Email: moayedfar@meybod.ac.ir

Extended Abstract

1. Introduction

In recent years, ecotourism as a sustainable form of nature-oriented and experiential tourism has been favored by policy-making institutions, and ecotourism travelers prefer to experience trips that, while being close to nature, have the opportunity to get acquainted with Create the native culture of the region. Hence, ecotourism as a cultural phenomenon can create a sufficient opportunity for cultural exchange between the tourist and the host society (Karoubi et al., 2022).

The creation and development of ecotourism residences has been introduced to the world in the form of one of the small tourism businesses since 1994, and in the past few years, it has become very prosperous in Iran. The activity of these places is associated by providing various services and appropriate to the geography and culture in each region.

Considering the importance of ecotourism as a platform for sustainable development and its effects on improving people's living conditions and job creation, in the current research, the city of Meybod has been studied as one of the historical cities of Iran with religious, historical, cultural and natural attractions. This city includes many historical monuments such as Narin Castle, historical context, caravanserai, water mill, towers and aqueducts, which, due to its location on the edge of the desert, allows tourists to benefit from the attractions of the desert and it also includes desert tourism. Also, 10 ecotourism houses located in old and historical neighborhoods have been active in this city and have created jobs for some people, but the concern is that over time, due to the city's texture and compactness. urban communities, the negative effects of the presence of tourists overshadow the positive effects to a large extent; Based on this, the current research aims to investigate the role of eco-tourism residences in the city of Meybod in the development of tourism from various economic, social, and physical aspects, and specifically, evaluate the impact of these residences on the cultural dimensions of this region of Iran.

2. Research Methodology

The research method in this study is descriptive-analytical. The overall approach of the research is quantitative, and in terms of data collection methods, it is based on library data and survey data (through questionnaires). Considering the research objectives, the sampling was done from the population using a stratified method as a probable method. In this method, different classes that are influential in answering the research questions are determined as a representative part of the research population based on the researcher's judgment. In this study, two classes, ordinary people and agents, were considered. Ordinary people refer to local residents, and agents refer to employees and supervisors of ecotourism accommodations and tourism experts in Meybod city. Simple random sampling (without replacement of a specific number) was used to select samples from each class. In this method, efforts were made to select a minimum of 30 individuals in each group to benefit from the properties of the central limit theorem. Based on this, 50 local residents and 40 agents were considered. Among the agents, 13 tourism experts, 10 supervisors of ecotourism accommodations, and 17 employees of accommodations were selected.

3. Results and discussion

In line with the research objectives, various dimensions including economic, social, physical, and cultural aspects were expanded, and research variables relevant to the conditions of Meybod city were extracted.

Questionnaire questions included two parts of personal characteristics (5 questions) and specialized questions including 12 questions related to the economic dimension, 12 questions related to the physical dimension, 14 questions related to the cultural dimension and 9 questions related to the social dimension.

Statistical analysis in this research includes statistical description reports and statistical tests including goodness of fit test, T test and Pearson correlation coefficient as well as the use of regression model and decision tree classification (CART).

In the T-test, it is assumed that we have selected a sample of size n and average m from a population, and we want to know that the opinion of this statistical population regarding the mentioned dimensions is higher or lower than the average limit. Based on that, we can measure the impact. On this basis, this influence has been investigated in two ways. In the first place, the opinions of the entire statistical community, and in the next stage, the opinions of each statistical community, which includes people, experts, trustees, and employees.

According to this test, from the point of view of the statistical community, the creation of ecotourism residences has an impact on cultural, economic, social and physical dimensions, and this influence has been more on cultural dimensions.

4. Conclusion

Based on the results obtained from the correlation matrix table, it can be said that there is a weak but positive relationship between the creation of eco-lodges and the development of tourism in Meybod city, with a confidence level of 99%, which shows that with the increase in the number of ecotourism residences, We will not witness the significant development of tourism in Meybod city; This means that other factors such as transportation development, advertising, preservation and restoration of historical places are also involved in the development of tourism and should be given serious attention along with the creation of eco-tourism residences.

Finally, in order to predict the development of tourism in this city, the decision tree method was used as a data-mining tool, and the results show that the improvement of social and cultural conditions are necessary for the development of tourism in Meybod city.

مقاله پژوهشی

بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در گردشگری پایدار و حفظ فرهنگ بومی (مورد مطالعه: شهر میبد)

سعیده مؤیدفر^{۱*}، زهره دهقانپور^۲، علیرضا پاک گوهر^۳، مطهره دهقانی^۴

^۱ دانشیار، گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه میبد، ایران.

^۲ استادیار، گروه ایران‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه میبد، ایران.

^۳ استادیار، گروه آمار، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

^۴ دانشجوی کارشناسی ارشد ایران‌شناسی، گروه ایران‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه میبد، ایران.

doi 10.22034/GRD.2024.21007.1599

چکیده

اقامتگاه‌های بوم‌گردی با ویژگی‌های محیطی متناسب با فرهنگ و طبیعت محلی، به نگهداری و حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی کمک می‌کنند و تجربه‌ی ارتباط نزدیک‌تر با محیط‌زیست را فراهم می‌سازند. با توجه به اهمیت بوم‌گردی و همچنین حفظ فرهنگ بومی، پژوهش حاضر قصد دارد نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی شهر میبد را در توسعه گردشگری از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و کالبدی بررسی نموده و ضمن معرفی فرهنگ این شهر، تأثیرگذاری این اقامتگاه‌ها را در حفظ ارزش‌های فرهنگی این خطه از ایران مشخص نماید. رویکرد کلی پژوهش، از نوع پژوهش‌های کمی، روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی و شیوه گردآوری داده‌ها، مبتنی بر داده‌های کتابخانه‌ای و پیمایشی (از طریق پرسشنامه) است. جامعه آماری شامل مردم محلی و مسئولان مرتبط با اقامتگاه‌های بوم‌گردی بوده و روش نمونه‌گیری به صورت طبقه‌بندی بوده است. برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری خی دو، T تک نمونه‌ای، همبستگی پیرسون و مدل رگرسیونی مبتنی بر داده‌کاو موسوم به CART استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که از نظر همه گروه‌های جامعه آماری، به‌نوعی ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی از جنبه‌های مختلف در شهر میبد تأثیرگذاری داشته است ولی این تأثیرگذاری بر بعد فرهنگی این شهر بیشتر از سایر ابعاد بوده و از نظر گروه کارشناسان و متولیان، تأثیرات اقتصادی قابل‌توجه نبوده است. از سوی دیگر همبستگی مستقیم و معناداری بین ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه گردشگری در شهر میبد وجود دارد که بدان معناست با افزایش تعداد این اماکن، توسعه قابل‌توجه گردشگری در شهر میبد با توجه به عوامل زمینه‌ساز دیگر در سطح بالاتری اتفاق خواهد افتاد. بر این مبنای راهکارهای اصلاح عناصر مدیریتی گردشگری در میبد، تلاش در جهت ارتقاء خدمات ویژه گردشگری در شهر و اعطای وام‌های کم‌بهره به متولیان اقامتگاه‌های بوم‌گردی پیشنهاد می‌شود.

تاریخ دریافت:

۲۶ آذر ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۱۳ خرداد ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

مدیریت گردشگری، اقامتگاه بوم‌گردی، توسعه گردشگری، فرهنگ بومی، شهر میبد

۱ مقدمه

گردشگری نیروی محرکی است که افراد را برای کشف طبیعت، ماجراها، شگفتی‌ها و فرهنگ‌ها تحریک و باعث تجربه افراد از ارزش‌ها و سنت‌های جدید می‌شود (بالچ^۱، ۲۰۲۲). همچنین گردشگری سهم بزرگی از ساختار فرهنگی

Email: moayedfar@meybod.ac.ir

* نویسنده مسئول: سعیده مؤیدفر
آدرس: دانشکده علوم انسانی، دانشگاه میبد

¹ Baloch

و اقتصادی کشورها را نیز به خود اختصاص داده که قاعدتاً با رشد این صنعت، میزان این سهم در آینده بیشتر خواهد شد.

بوم‌گردی^۱ به‌عنوان رویکردی جدید در گردشگری برای توسعه همزیستی انسان و اجتماع، جایگاه چشمگیری در جهان یافته است (هیشام^۲، ۲۰۰۷). بوم‌گردی عشق ورزیدن به طبیعت، احترام گذاشتن به فرهنگ و آموختن آداب و سنن مردمانی است که از گذشته در یک زیست‌بوم خاص زندگی می‌کرده‌اند. همچنین می‌توان آن را سبک جدیدی از سفر دانست که با آموزش و افزایش سطح آگاهی مردم، سعی بر حفظ محیط زندگی و ارتقاء سطح درآمد جامعه محلی دارد (استرونزا^۳ و همکاران، ۲۰۱۹)؛ از سوی دیگر این شاخه از گردشگری اغلب بر اساس نتایج توسعه پایدار آن شناخته می‌شود که شامل آموزش گردشگران و بازدیدکنندگان در زمینه پایداری، توجه ویژه به جوامع محلی و حفظ و حراست از آداب‌ورسوم و فرهنگ (زیپل، ۱۹۹۸) و ارتقای معیشت آنها و حفاظت از محیط‌زیست است (وود^۴، ۲۰۰۲)؛ بنابراین دارای پتانسیل توسعه در جوامعی است که در آنها جاذبه‌های اکولوژیکی و محیط‌زیستی با تلفیقی از فرهنگ و رفتارهای سنتی جوامع محلی ظاهر شده است (رستم‌پیشه و همکاران، ۱۳۹۸).

بر این مبنا در سال‌های اخیر بوم‌گردی به‌عنوان شکلی پایدار از گردشگری طبیعت‌محور و تجربه‌گرا مورد اقبال نهادهای سیاست‌گذار قرار گرفته و مسافران بوم‌گرد ترجیح می‌دهند سفرهایی را تجربه کنند که ضمن نزدیک شدن به طبیعت، امکان آشنا شدن با فرهنگ بومی منطقه را ایجاد نمایند. از این رو، اکوتوریسم به‌عنوان پدیده‌ای فرهنگی می‌تواند فرصت کافی برای تبادل فرهنگی بین گردشگر و جامعه میزبان را به وجود آورد (کروبی و همکاران، ۱۴۰۱).

ایجاد و توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی^۵ از سال ۱۹۹۴ میلادی در قالب یکی از کسب‌وکارهای کوچک گردشگری به جهانیان معرفی شده و در چند سال گذشته در ایران رونق زیادی یافته که فعالیت این مکان‌ها با ارائه خدمات گوناگون و متناسب با جغرافیا و فرهنگ هر منطقه است. وجود خانه‌های بوم‌گردی در عمده مقاصد گردشگری سبب شده است تا بسیاری از فرهنگ‌های فراموش‌شده و رو به فراموشی، دوباره شکوفا شده و جان تازه‌ای بگیرند. این مکان‌ها، می‌توانند علاوه بر درآمدزایی و جلوگیری از مهاجرت ساکنین، به احیاء سنن قدیمی و همچنین حفظ و نگهداری آثار باستانی و حفاظت از طبیعت کمک شایانی داشته باشند؛ البته توسعه بوم‌گردی علاوه بر تأثیرات مثبت در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی (کریمی‌کندزی، ۱۳۹۹) می‌تواند تغییرات ساختاری زیادی بر شیوه زندگی و فرهنگ جامعه میزبان نیز داشته باشد (سیمپسون، ۲۰۰۸) که لازم است با برنامه‌ریزی مناسب و هدفمند، این مقوله مدنظر قرار گیرد؛ بنابراین انتظار از اقامتگاه بوم‌گردی فراتر از هتل، ویلا و یا سوئیت بوده و اقامتگاه بوم‌گردی نه فقط محلی برای اسکان شبانه بلکه پایگاهی برای آشنایی با فرهنگ محلی و احترام به طبیعت نیز است (صالح‌پور، ۱۳۹۶)؛ از دیگر سو مردم محلی نیز در این زمینه می‌توانند با آموزش‌ها و آگاهی‌های لازم در معرفی فرهنگ بومی منطقه نقش بسزایی داشته باشند.

¹ Eco tourism

² Higham

³ Stronza

⁴ Wood

⁵ Eco-lodges

با توجه به اهمیت بوم‌گردی به‌عنوان بستر ساز توسعه پایدار و تأثیرات آن بر بهبود شرایط زندگی مردم و اشتغال‌زایی، در پژوهش حاضر شهر میبد به‌عنوان یکی از شهرهای تاریخی ایران و دارای جاذبه‌های مذهبی، تاریخی، فرهنگی و طبیعی مورد مطالعه قرار گرفته است. این شهر، آثار تاریخی زیادی از جمله نارین قلعه، بافت تاریخی، کاروانسرا، آسیاب آبی، برج‌ها و قنات‌ها را در خود گنجانده است که به دلیل قرار گرفتن در حاشیه کویر، امکان بهره‌مندی گردشگران از جاذبه‌های کویری و گردشگری کویر را نیز در خود دارد. همچنین، ۱۰ خانه بوم‌گردی واقع در محلات قدیمی و تاریخی در این شهر فعال بوده و برای عده‌ای نیز اشتغال‌زایی نموده است ولی نگرانی‌ای که وجود دارد از این جهت است که در گذر زمان با توجه به بافت شهر و فشردگی اجتماعات شهری، اثرات منفی حضور گردشگر، اثرات مثبت را تا حدود زیادی تحت‌الشعاع قرار دهد.

ضرورت اصلی انجام این پژوهش، فقدان پژوهشی تبیینی و تطبیقی، در ارتباط با اقامتگاه‌های بوم‌گردی شهر میبد است که با توجه به بافت تاریخی و فرهنگ سنتی آن و به‌نوعی جدید بودن این موضوع، هنوز جایگاه اصلی خود را پیدا نکرده است. در واقع این پژوهش قصد دارد نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی شهر میبد را در توسعه گردشگری از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، کالبدی بررسی نموده و به‌صورت خاص، تأثیرگذاری این اقامتگاه‌ها را بر ابعاد فرهنگی این خطه از ایران مورد ارزیابی قرار دهد.

۲ مبانی نظری

اکوتوریسم که تحت تأثیر نگرش‌های جدید دستداران محیط‌زیست^۱، از رونق زیادی در سال‌های اخیر برخوردار شده است (نیکولوا و آرسیس^۲، ۲۰۱۷)، با گسترش شهرنشینی و چالش‌های آن، همچون آهن‌ربایی در جذب گردشگران نقش داشته است. از آنجاکه در این مقاله هم به گردشگری پایدار و هم به مقوله فرهنگ توجه می‌شود، رویکردهای مختلفی در این راستا مدنظر است که عبارت‌اند از:

- رویکرد گردشگری پایدار: این مفهوم بر اساس ارتباط تعادلی بین سه عامل اصلی یعنی محیط‌زیست، فرهنگ و اقتصاد استوار است. اقامتگاه‌های بوم‌گردی و اکوتوریسم نیز بر اساس این مفهوم، تلاش می‌کنند تا با حفظ محیط‌زیست، حفظ و نگهداری فرهنگ و ارزش‌های محلی و همچنین ارتقای رونق اقتصاد محلی، به توسعه پایدار منطقه کمک کنند. به اعتقاد بسیاری از نظریه‌پردازان، اکوتوریسم بیشتر از آنکه گونه خاص گردشگری باشد زیر چتر پارادایم گردشگری پایدار، یک استراتژی جهت حمایت از حفاظت منابع و فراهم آوردن درآمد و اشتغال برای جوامع محلی است، چنانچه در بسیاری از مناطق جهان، اکوتوریسم در اهداف دوگانه توسعه اقتصادی همراه با کاهش فقر و حفاظت از منابع طبیعی سهیم شده است (داس و چاترجی^۳، ۲۰۱۵).

- توسعه جامعه محلی: این رویکرد بر این اصل تکیه دارد که جامعه محلی باید در فرآیند توسعه گردشگری و مدیریت اقامتگاه‌های بوم‌گردی دخالت فعال داشته باشد. بر این اساس، اکوتوریسم، در اشتراک یکپارچه با جوامع محلی، هویت فرهنگی و اجتماعی آنها را تقویت کرده، به توسعه پایدار و مدیریت منابع محلی کمک نموده و از طریق اشتغال‌زایی محلی، افزایش درآمد و ارتقای سطح زندگی جامعه محلی را تسهیل می‌کند (مکیان و همکاران، ۲۰۲۲). با توجه به تأکید اکوتوریسم بر بهبود زندگی جامعه محلی، بنگاه‌های گردشگری زمانی موفق تلقی می‌شوند که بتوانند علاوه بر افزایش توانمندی جامعه میزبان، امکان بهره‌مندی عادلانه از منافع ناشی از

¹ Environmentally friendliness

² Nikolova and Arsić

³ Das and Chatterjee

گردشگری را فراهم سازند (شیونز و وان در وات^۱، ۲۰۰۰). چوئی^۲ معتقد است جوامع محلی نقش محوری و کلیدی در توسعه پایدار اکوتوریسم ایفا می‌کنند و بدون در نظر گرفتن ابعاد مختلف جامعه میزبان اعم از اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، امکان تحقق اهداف مورد نظر در زمینه اکوتوریسم پایدار امکان‌پذیر نخواهد بود (چوئی، ۲۰۲۰).

- حساسیت به محیط‌زیست: این رویکرد بر این اصل تأکید دارد که اقامتگاه‌های بوم‌گردی باید با حفظ و حراست از محیط‌زیست منطقه، به توسعه صحیح و پایدار کمک کنند. این مسئله شامل استفاده مسئولانه از منابع طبیعی، حفظ تنوع زیستی، کاهش تأثیرات مخرب بر محیط‌زیست و ارتقای آگاهی مسافران از مسائل محیط‌زیستی است (آزادخانی، ۱۳۹۹). این در حالی است که بوم‌گردی بر بهره‌گیری از توان محیطی تأکید داشته و می‌تواند منافع بی‌شماری را به‌طور مستقیم متوجه مردم بومی نماید (هاشمی، ۱۳۹۹).

- رویکرد فرهنگی به گردشگری: از آنجاکه فرهنگ از یک‌سو عاملی برای ایجاد میل یا نیاز به سفر بوده و از سوی دیگر، نقش اساسی در تعیین رفتار، نگرش و شیوه زندگی مردم دارد؛ لذا بسیاری از صاحب‌نظران معتقدند گردشگری پیش از آنکه یک صنعت و فعالیت اقتصادی باشد، پدیده‌ای است فرهنگی و در ایجاد تغییرات فرهنگی بسیار مؤثر است (امینی و زیدی، ۱۳۹۴). همچنین گسترش صنعت گردشگری در مواردی به جدایی‌گزینی و کاهش اثرات اجتماعی-فرهنگی در کل جامعه میزبان منجر می‌گردد؛ باین‌حال، قسمت خاصی از فرهنگ جامعه را که به محافظت و نگهداری نیاز دارد و مؤلفه‌های هویت مکان، ارزش‌ها، اعتقادات، تجربیات زندگی روزمره و آزادی مردم بومی را در برمی‌گیرد، نمی‌توان به دیگران عرضه نمود (جورج و همکاران^۳، ۲۰۰۹).

بر این مبنا در تعامل بین فرهنگ و اکوتوریسم، دو حالت تداوم^۴ فرهنگی و گسست^۵ فرهنگی ممکن است اتفاق افتد. منظور از تداوم فرهنگی را می‌توان هرگونه تأثیر مثبتی در نتیجه گردشگری دانست که موجب ماندگاری و پررنگ‌تر شدن پارامترهای فرهنگی در جامعه محلی می‌شود و گسست فرهنگی را نیز معرف مکانیزمی از اثرگذاری گردشگری بر ساختار و مؤلفه‌های فرهنگی جوامع محلی میزبان قلمداد نمود که در درازمدت به کمرنگ شدن، فراموشی و تخریب آنها منجر گردد. از این‌رو تداوم فرهنگی می‌تواند منجر به ایجاد صلح، ارتقا هویت فرهنگی، افزایش احترام فرهنگی و پایداری و تجدید حیات اقتصادی شود و در نقطه مقابل، گسست فرهنگی، پیامدهایی همچون تضاد فرهنگی، افزایش فرهنگ‌پذیری، از دست دادن کنترل محلی و از دست رفتن هویت جامعه میزبان را در بر داشته باشد (امینی و زیدی، ۱۳۹۴).

علاوه بر آن، در مطالعات مختلفی به بررسی اکوتوریسم و تأثیرات آن از جنبه‌های مختلف پرداخته شده است. رستم پیشه و همکاران (۱۳۹۸) به ارزیابی و تحلیل تطبیقی ساختار کالبدی اقامتگاه‌های بوم‌گردی از طریق روش تحلیل محتوای کیفی استقرایی پرداخته و به‌نوعی از دید فرهنگ و هنر بومی، معماری دو اقامتگاه را باهم مقایسه نموده و عواملی که باعث جذب بیشتر گردشگر گردیده را در قالب راهکارهای مرمت و ارتقای کیفی مکان‌ها ارائه نموده‌اند. هاشمی (۱۳۹۹) به بررسی نقش و اثرات اقامتگاه‌های بوم‌گردی در حوزه فرهنگ با استفاده از رویکرد تحلیل مضمون پرداخته و با بهره‌گیری از نظرات خبرگان و مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته، الگوی اثرگذاری اقامتگاه‌های بوم‌گردی در بُعد فرهنگی را استخراج و معتقد است اثرگذاری اقامتگاه‌های بوم‌گردی با آشناسازی و ترویج فرهنگ جوامع میزبان آغاز می‌شود و با گذار از مراحل مختلف، به توسعه پایدار فرهنگی مقصد می‌انجامد.

¹ Scheyvens and van der Watt

² Choi

³ George et al.

⁴ Continuity

⁵ Rupture

همچنین موجودی ارخودی و فردوسی (۱۴۰۰) به تبیین نقش بوم‌گردی در توسعه جوامع روستایی با استفاده از آزمون‌های آماری استنباطی پرداخته که نتایج تحقیق حاکی از آن است که بوم‌گردی علاوه بر آنکه سبب کسب منافع اقتصادی و در نتیجه کاهش فقر در روستا شده، همچنین موجب ترغیب ساکنان به سرمایه‌گذاری در این حوزه و زمینه تقویت بخش‌های اجتماعی و اقتصادی، تقویت هویت فرهنگی و کاهش تمایل به مهاجرت از روستا شده است. مکیان و همکاران (۱۴۰۱) با رویکرد جامعه‌محوری به بررسی اقامتگاه‌های بوم‌گردی روستایی پرداخته و با بهره‌گیری از مدل تحلیل سلسله مراتبی، شاخص‌های مرتبط با اکوتوریسم پایدار در جهت توسعه جامعه‌محوری اکولوژها^۱ را شناسایی نموده‌اند. قاسمی و همکاران (۱۴۰۱)، به تحلیل اثرات اکوتوریسم در توسعه جوامع محلی شهرستان سوادکوه پرداخته که در ابتدا با بهره‌گیری از چارچوب مفهومی چرخ توانمندسازی مندوزا راموس، داده‌های تحقیق به روش پیمایشی جمع‌آوری شده و سپس با استفاده از مدل معادلات ساختاری، مؤلفه‌های اصلی تحقیق مشخص گردیده است. نتایج حاکی از آن است که توسعه اکوتوریسم در توانمندسازی اجتماعی- فرهنگی جامعه روستایی تأثیر متوسطی داشته و باید در این زمینه بیشتر سرمایه‌گذاری گردد.

از سوی دیگر، بلاچ^۲ و همکاران (۲۰۲۳) به بررسی رابطه بین توسعه گردشگری و تناسب محیطی درزمینه اکوتوریسم پایدار پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که علی‌رغم مزایای اجتماعی- اقتصادی توسعه اکوتوریسم، آسیب‌های زیست‌محیطی و آسیب‌پذیری اجتماعی همچون نفوذ فرهنگ‌های خارجی و آلودگی‌های محیطی در یک مقصد گردشگری قابل‌مشاهده است.

در مطالعه دیگری پیندا^۳ و همکاران (۲۰۲۳) بر اهمیت شناسایی ادراکات محلی از اکوتوریسم در هر مقصد گردشگری تأکید کرده و بر اساس نظرسنجی انجام‌گرفته معتقدند اکوتوریسم در ارتقای حفاظت از محیط‌زیست منطقه و مشارکت مردم محلی تأثیر بسزایی دارد ولی تأثیرات آن را بر سایر ابعاد مشخص نکرده‌اند.

مشکودیانی^۴ و همکاران (۲۰۲۳) اهمیت اکوتوریسم پایدار در ارتقای پایداری اقتصاد جهانی را موردبحث قرار می‌دهند. پراکاش و شرما^۵ (۲۰۲۳) مزایای هتل‌های بوم‌گردی را تجزیه و تحلیل می‌کنند و بر حفظ منابع و موقعیت مثبت در بازار تأکید می‌کنند. الشیعتی^۶ و همکاران (۲۰۲۳) بر ویژگی‌های معماری در اقامتگاه‌های بوم‌گردی برای افزایش پتانسیل‌های سلامتی تمرکز می‌کنند و استراتژی موقعیت‌یابی برند را برای چنین مؤسساتی پیشنهاد می‌کنند.

تاجر و دمیر^۷ (۲۰۲۲) استراتژی‌های یونسکو درزمینه اکوتوریسم را در ایران موردبررسی قرار داده و معتقدند به حداقل رساندن فشار بر ارزش‌های منابع طبیعی و فرهنگی در مناطقی که گردشگری در آن صورت می‌گیرد، صرفاً با توسعه گردشگری پایدار قابل‌دستیابی است که در این راستا، توسعه اجتماعی- اقتصادی مردم محلی نیز تضمین می‌شود.

1 CBL= community-based lodges

2 Bloch

3 Pineda

4 Mushkudiani

5 Prakash & Sharma

6 El-Shiaty

7 Tajer and Demir

چوگان^۱ (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان بررسی انگیزه‌ها و میزان رضایتمندی اقامتگاه‌های بوم‌گردی در مناطق بیابانی ایران، ۲۶ ویژگی اقامتگاه اکولوژیک را از دیدگاه مسافران اروپایی با استفاده از یک نظرسنجی پرسشنامه‌ای و تکنیک تحلیل اهمیت - عملکرد بررسی نموده و ابعاد مختلف تأثیرگذاری و تأثیرپذیری گردشگران از اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌ویژه بعد فرهنگی را مورد ارزیابی قرار داده است.

چرون^۲ و همکاران (۲۰۱۵) در بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه پایدار گردشگری در کشور کنیا به این نتیجه رسیده‌اند که اقامتگاه‌های بوم‌گردی با افزایش آگاهی جوامع محلی و تغییر نگرش آنها به محیط، در حفاظت از توانمندی‌های طبیعی و توسعه گردشگری مؤثر هستند.

دوی^۳ (۲۰۱۴) به بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه پایدار گردشگری پرداخته و به این نتیجه رسیده است که از یک‌سو فعالیت‌های گردشگری می‌توانند سبب بهبود رفاه جامعه محلی شوند و از سوی دیگر می‌توانند باعث کاهش ارزش‌های سنتی و محلی در بعد فرهنگ و کاهش کیفی محیط‌زیست گردند.

زیپل^۴ (۲۰۰۸) به بررسی نقش بوم‌گردی بر فضای پیرامون پرداخته و به این نتیجه رسیده است که یکی از ویژگی‌های اساسی بوم‌گردی، توجه ویژه به جوامع محلی در کنار حفظ و حراست از محیط طبیعی و آداب‌ورسوم و فرهنگ آنها است.

در جمع‌بندی از بررسی‌های صورت گرفته می‌توان گفت که تحقیقات در این حوزه علاوه بر تمرکز بر تأثیرات اکوتوریسم بر حوزه‌های اقتصاد، اشتغال، سرمایه‌گذاری و فرهنگ از جنبه‌های مثبت و منفی، در راستای مقایسه کالبد اقامتگاه‌های بوم‌گردی، نگاه جامعه‌محور به این مقوله، تأثیرات بوم‌گردی بر توانمندسازی اجتماعی و فرهنگی، آسیب‌های زیست‌محیطی و اجتماعی- فرهنگی آن، رابطه با گردشگری پایدار و تأثیرگذاری و تأثیرپذیری گردشگران بوده و از روش‌های مختلف آماری و کیفی همچون تحلیل محتوا، معادلات ساختاری، آزمون‌های آماری و ... استفاده شده است. عمده متغیرهای مورد تأکید نیز در جدول ۱ ارائه شده است. در نتیجه می‌توان گفت علی‌رغم تحقیقات صورت گرفته، با توجه به آنکه پرداختن به مقوله بوم‌گردی در برخی از شهرهای تاریخی و کوچک همچون شهر میبد، قدمت چندانی ندارد، هنوز مطالعاتی در این زمینه صورت نگرفته و برای جامعه میزبان، جنبه‌های مختلف آن تا حدودی ناشناخته است. به‌نحوی که هنوز به جایگاه واقعی خود نزدیک نشده و گاهی به دلیل نامعلوم بودن نتایج اقتصادی، کمتر استقبالی از مقوله بوم‌گردی می‌گردد؛ بنابراین لازم است آگاهی بخشی کافی در این زمینه صورت گرفته و به‌نوعی با بهره‌گیری از مطالعات پیشین به‌عنوان الگو، جنبه‌های جدیدی که در مقیاس محلی این مقوله وجود دارد، شناسایی گردد.

۳ روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی- تحلیلی است. رویکرد کلی پژوهش، از نوع پژوهش‌های کمی و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها، مبتنی بر داده‌های کتابخانه‌ای و پیمایشی (از طریق پرسشنامه) است. با توجه به اهداف پژوهش، نمونه‌گیری از جامعه آماری به روش طبقه‌ای به‌عنوان یک روش احتمالی انجام گرفته است. در این روش، طبقات مختلف و مؤثر در پاسخ به پرسش‌های پژوهش به‌عنوان معرف بخشی از جامعه تحقیق بر مبنای قضاوت پژوهشگر تعیین می‌شوند که در این مطالعه، دوطبقه مردم عادی و کارگزاران موردتوجه قرار گرفتند.

1 Chogan

2 Cheruon

3 Dewi

4 Zeppel

منظور از مردم عادی، ساکنان محلی و منظور از کارگزاران، کارکنان و متولیان اقامتگاه‌های بوم‌گردی و کارشناسان گردشگری شهر میبد می‌باشند که برای مطالعه انتخاب و از هر طبقه به روش تصادفی ساده (بدون جایگذاری تعداد مشخصی) نمونه‌گیری انجام شده است. در این روش، کوشیده شده تعداد حداقل ۳۰ نفر در هر طبقه انتخاب شوند تا از خصوصیات قضیه حد مرکزی بهره‌مند شویم. بر این مبنا تعداد ۵۰ نفر ساکن محلی (با توجه به آنکه تنها ۱۰ اقامتگاه بوم‌گردی در شهر میبد فعال و عمدتاً در محدوده تاریخی شهر بوده و ساکنان قدیمی به‌نوعی با آن ارتباط بیشتر داشته‌اند، از افراد ساکن در نزدیکی اقامتگاه‌های بوم‌گردی استفاده شده است) و ۴۰ نفر کارگزار در نظر گرفته شدند. از بین کارگزاران، ۱۳ نفر کارشناس گردشگری، ۱۰ نفر متولی اقامتگاه بوم‌گردی و ۱۷ نفر از کارکنان اقامتگاه‌ها بوده‌اند. برای دستیابی به معیارها و مؤلفه‌های تحقیق، سه مرحله زیر طی شده است:

در مرحله اول با توجه به بهره‌گیری از ادبیات نظری تحقیق و بررسی مقالات متعدد، متغیرهایی در قالب جدول ۱ استخراج گردیده است.

جدول ۱. بررسی متغیرهای مرتبط با تحقیق حاصل از بررسی ادبیات تحقیق

ردیف	متغیر	منابع
۱	مشارکت مردم محلی در جهت درآمدزایی	امینی و زیدی، ۱۳۹۴؛ چوگان، ۲۰۲۱؛ مودوی ارخودی و فردوسی، ۱۴۰۰؛ قاسمی و همکاران، ۱۴۰۱
۲	گسترش فرصت‌های شغلی برای زنان و جوانان	سوریا و جرون ^۱ ، ۲۰۱۲؛ تولایی، ۱۳۸۵؛ مودوی ارخودی و فردوسی، ۱۴۰۰؛ قاسمی و همکاران، ۱۴۰۱
۳	کارآفرینی	فرجی راد و احسانی، ۱۳۹۰؛ گانتر، ۲۰۱۶
۴	استفاده از مصالح هماهنگ با طبیعت و بهبود الگوی معماری بومی	نیک نژاد و همکاران، ۱۳۹۲؛ رستم پیشه و همکاران، ۱۳۹۸
۵	حفظ هویت فرهنگی	جورج و همکاران، ۲۰۰۹؛ امینی و زیدی، ۱۳۹۴؛ هاشمی، ۱۳۹۹؛ مودوی ارخودی و فردوسی، ۱۴۰۰
۶	افزایش حضور گردشگران داخلی و خارجی	آرمسترانگ ^۲ ، ۲۰۱۲؛ رستم پیشه و نصیر سلامی، ۱۳۹۸؛ آزادخانی و همکاران، ۱۳۹۹
۷	تقویت اعتماد به نفس و باور توانایی‌های بومی	جورج و همکاران، ۲۰۰۹؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۹۹
۸	انگیزه یادگیری آموزش‌های مهارتی	رستم پیشه و نصیر سلامی، ۱۳۹۸؛ آزادخانی و همکاران، ۱۳۹۹؛ قاسمی و همکاران، ۱۴۰۱
۹	افزایش سواد و آگاهی	آزادخانی و همکاران، ۱۳۹۹؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۹۹
۱۰	توجه به نمادهای سنتی	شاهوردی و همکاران، ۱۴۰۱؛ رستم پیشه و همکاران، ۱۳۹۸
۱۱	افزایش ارزش زمین و مسکن	فرجی راد و احسانی، ۱۳۹۰؛ جورج و همکاران، ۲۰۰۹
۱۲	زیبایی منظر	ثقفی اصل و افراخته، ۱۴۰۱؛ رستم پیشه و همکاران، ۱۳۹۸؛ بلاچ و همکاران، ۲۰۲۱؛ جورج و همکاران، ۲۰۰۹
۱۳	اصلاح ساختار فیزیکی و زیرساختی اقامتگاه‌ها	رستم پیشه و همکاران، ۱۳۹۸؛ گانتر، ۲۰۱۶؛ شاهوردی و همکاران، ۱۴۰۱
۱۴	ارائه فرهنگ و هنرهای محلی	رستم پیشه و همکاران، ۱۳۹۸؛ امینی و زیدی، ۱۳۹۴؛ هاشمی، ۱۳۹۹

¹ Suriya & Gruen

² Armstrong

۱۵	استفاده بهینه از منابع طبیعی و حفاظت از محیط‌زیست محلی	رستم پیشه و همکاران، ۱۳۹۸؛ گانتر، ۲۰۱۶؛ آزادخانی و همکاران، ۱۳۹۹؛ بلاچ و همکاران، ۲۰۲۱؛ مکیان و همکاران، ۲۰۲۲
۱۶	سرمایه‌گذاری و جذب منابع مالی	رستم پیشه و همکاران، ۱۳۹۸؛ امینی و زیدی، ۱۳۹۴
۱۷	گسترش فرهنگ محلی و بومی	هاشمی، ۱۳۹۹؛ بلاچ و همکاران، ۲۰۲۱؛ گانتر، ۲۰۱۶؛ چوگان، ۲۰۲۱؛ مودوی ارخودی و فردوسی، ۱۴۰۰؛ مکیان و همکاران، ۲۰۲۲
۱۸	ارتقا رفاه اجتماع محلی و بالا بردن وضعیت اقتصادی	بلاچ و همکاران، ۲۰۲۱؛ گانتر، ۲۰۱۶؛ چوگان، ۲۰۲۱؛ جورج و همکاران، ۲۰۰۹؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۹۹؛ مودوی ارخودی و فردوسی، ۱۴۰۰
۱۹	توسعه فرهنگی جوامع محلی از جهت تداوم فرهنگ	هاشمی، ۱۳۹۹؛ جورج و همکاران، ۲۰۰۹؛ امینی و زیدی، ۱۳۹۴

در مرحله دوم سعی شد در قالب پرسشنامه‌های باز، از صاحب‌نظران در حوزه موردنظر، به‌ویژه اساتید دانشگاه و کارشناسان سازمان‌های مرتبط شهر میبد با توجه به شناختی که از موضوع و شهر میبد داشتند، نظرسنجی انجام شود. این نظرسنجی، از ۱۸ نفر (۱۳ نفر کارشناس و ۵ نفر استاد دانشگاه) صورت گرفت. بعد از مشخص شدن معیارهای مدنظر این گروه، مجدد از آنها خواسته شد که به مجموع معیارهای ارائه‌شده امتیاز دهند و نهایتاً مواردی که امتیاز بیشتری داشت، انتخاب گردید.

در مرحله سوم، سعی شد در قالب بازبینی‌ها و ارزیابی‌های میدانی از شهر میبد، مؤلفه‌های به‌دست‌آمده از دو مرحله قبلی با واقعیات وضع موجود تطبیق داده‌شده و مواردی که مطرح نشده، اضافه گردد.

درنهایت، مجموعه مؤلفه‌های استخراج‌شده سه مرحله قبلی پالایش گردید، معیارها و مؤلفه‌های متضاد و ناسازگار با شهر میبد و معیارهای تکراری، حذف و معیارهای مشابه باهم ترکیب شد و در قالب یک دسته‌بندی منسجم به‌صورت جدول ۲ ارائه شد.

جدول ۲. ابعاد و متغیرهای نهایی تحقیق

بعد اقتصادی	بعد اجتماعی	بعد کالبدی	بعد فرهنگی
<ul style="list-style-type: none"> - اشتغال مستقیم و غیرمستقیم - جذب منابع مالی - گسترش کارگاه و صنعت - گسترش فرصت‌های شغلی - برای زنان محلی - درآمدزایی - کارآفرینی - مشارکت محلی - افزایش قیمت زمین و رونق معاملات ملک - ایجاد فرصت‌های شغلی جدید - برند سازی 	<ul style="list-style-type: none"> - سطح آگاهی و اطلاعات مردم محلی - تداوم سکونت اهالی میبد در محله و جلوگیری از مهاجرت - جذب نیروهای غیربومی - ایجاد امنیت - ایجاد انگیزه در کسب مهارت - تعامل بین اهالی - ارتقای کیفیت زندگی و رضایتمندی - برنامه‌ریزی آموزشی جهت فرهنگ‌سازی برای گردشگران و مردم در قالب بروشور - ارتقای سطح دانش کارکنان واحدهای بوم گردی 	<ul style="list-style-type: none"> - مکان‌یابی - اصلاح معابر و دسترسی - ارتقا زیبایی و منظر شهری - احیا نمادهای سنتی و حفظ بافت تاریخی - توجه به سبک‌های معماری - توجه به خلاقیت و استفاده از مصالح بومی - هم‌خوانی معماری اقامتگاه با معماری سایر خانه‌های هم‌جوار - طراحی داخلی و محوطه‌سازی - ارتقای سطح بهداشت - احیای خانه‌های تاریخی و سنتی شهر میبد با رویکرد کاربری چندمنظوره 	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از لباس‌های محلی - رونق غذاهای خارجی - گسترش فرهنگ استفاده از غذاهای سالم محلی و سنتی - برگزاری مراسم مذهبی و آیینی - جلوه بخشی به مراسم آیینی فراموش‌شده - زمینه‌سازی برای گردآوری اطلاعات درباره فرهنگ و آداب‌ورسوم - شهرت بیشتر محله و شهر - بهبود الگوی معماری بومی - هویت بخشی به شهر و محله (افتخار به میبندی بودن، افتخار به آداب‌ورسوم، افتخار به گویش) - تقویت اعتمادبه‌نفس و باور توانایی‌های بومی - تشویق به استفاده بیشتر از ظروف سرامیکی و محلی میبد

¹ Gunter

<p>- رونق و احیای صنایع دستی - ایجاد دوگانگی فرهنگی و گسترش ناهنجاری - افزایش نشاط گردشگران - یادگیری سایر زبان‌ها</p>	<p>- ارتقا خدمات حمل‌ونقل شهری - وجود امکانات رفاهی مدرن، پارکینگ اختصاصی، وای فای و ...</p>		<p>- سرمایه‌گذاری درزمینه توسعه امکانات رفاهی - کاهش فقر - تمایل به اخذ وام گردشگری</p>
--	--	--	---

در راستای جدول ۲، سؤالات پرسشنامه شامل دو بخش ویژگی‌های فردی (۵ سؤال) و سؤالات تخصصی شامل ۱۳ سؤال مربوط به بعد اقتصادی، ۱۲ سؤال مربوط به بعد کالبدی، ۱۴ سؤال مربوط به بعد فرهنگی و ۹ سؤال مربوط به بعد اجتماعی، طراحی گردید. لازم به ذکر است پاسخ سؤالات در قالب طیف لیکرت پنج سطحی از ۱ (خیلی کم) تا ۵ (خیلی زیاد) کدگذاری گردید و میانگین در نظر گرفته شده عدد ۳ بود. بعد از طراحی پرسشنامه، ابتدا روایی و پایایی آن مورد بررسی قرار گرفت. به منظور محاسبه پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب به دست آمده معادل ۰/۸۱۲ به دست آمد که با توجه به آنکه از ۰/۷ بیشتر بود، نشان از پایایی پرسشنامه است. به منظور تعیین روایی پرسشنامه تحقیق نیز از روش روایی محتوایی استفاده شد و بر این اساس سؤالات پرسشنامه نهایی توسط ۷ نفر از کارشناسان و متخصصان مرتبط با موضوع، به تأیید رسید.

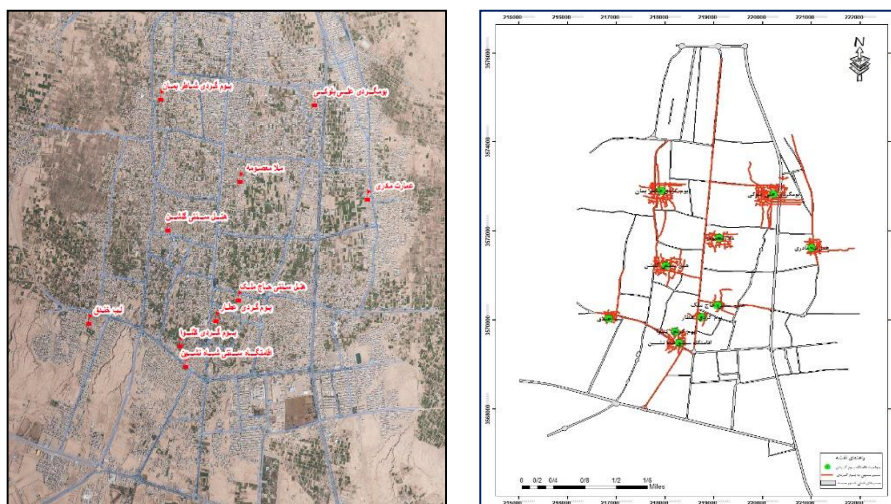
تحلیل‌های آماری در این تحقیق، شامل گزارش‌های توصیف آماری و آزمون‌های آماری شامل آزمون نیکویی برازش، آزمون T و ضریب همبستگی پیرسون و همچنین استفاده از مدل رگرسیون و رده‌بندی درخت تصمیم (CART) است. پیش از به‌کارگیری آزمون‌های آماری به منظور تحلیل استنباطی داده‌ها، در ابتدا بایستی توزیع داده‌ها را به لحاظ نرمال بودن مورد آزمون قرار داد. بر این اساس از آزمون نیکویی برازش (Chi-square) جهت بررسی فرض برازندگی توزیع داده‌ها استفاده شده است که نتایج آزمون کی دو در هر یک از ابعاد، مقداری کمتر از ۰/۰۵ را داشته که بر این اساس فرض نرمال بودن داده‌ها تأیید می‌شود. بر این اساس، با توجه به توزیع نرمال داده‌ها، از آزمون‌های پارامتریک همچون آزمون تی تک نمونه‌ای می‌توان استفاده نمود.

در روش CART به‌عنوان یک روش مبتنی بر داده‌کاوی، برای آنکه پذیره‌های مدل درختی رعایت شود داده‌های آماری نمونه با روش بازنمونه‌گیری به ۲۰۰ افزایش یافته است. در آزمون‌های آماری مقدار-احتمال، با خطای نوع اول برابر با ۰/۰۵ مقایسه و فرضیه‌های ادعا تأیید یا رد می‌شود. در مدل CART^۱ مقدار ۴۰ به‌عنوان حداقل تعداد زیرگروه در گره‌های بالاسری و تعداد ۱۵ عضو به‌عنوان حداقل تعداد زیرگروه در گره‌های پایین‌سری تعیین شده‌اند. مدل درختی باینری و روش خاصی برای آموزش درخت تصمیم تعیین نشد. بر این اساس تمام داده‌های مطالعه برای داده‌کاوی انتخاب شده‌اند (پاک‌گوهر و همکاران، ۲۰۰۸).

قلمرو مکانی تحقیق، شهر میبد واقع در استان یزد است که از شهرهای باستانی محسوب شده و دارای پیشینه ۷ هزارساله است. این شهر دومین مرکز شهری و تجاری استان یزد محسوب می‌شود و به‌واسطه بافت تاریخی ارزشمند خود بیشتر نقاط شهر در فهرست آثار تاریخی ایران به ثبت رسیده است. از لحاظ ساختار اجتماعی و فرهنگی، این محدوده به لحاظ تراکم نسبی جمعیت، بعد از یزد قرار دارد و از نظر اقتصادی در بخش صنایع دستی به‌ویژه ظروف سفالی، چینی و سرامیکی سابقه طولانی داشته و دارد و همچنین صنعت زیلوبافی شهرستان در ایران بی‌نظیر است. میبد دارای ظرفیت‌های گردشگری فراوانی است که در دوره‌های مختلف از ساسانی تا پهلوی جاذبه‌های تاریخی باشکوهی را در خود جای داده است. از طرفی میبد از نظر سلامت بافت تاریخی/میراثی بهترین جایگاه در میان شهرهای استان یزد را دارا است (مؤیدفر و رفیع، ۱۳۹۷).

¹ Classification and regression tree

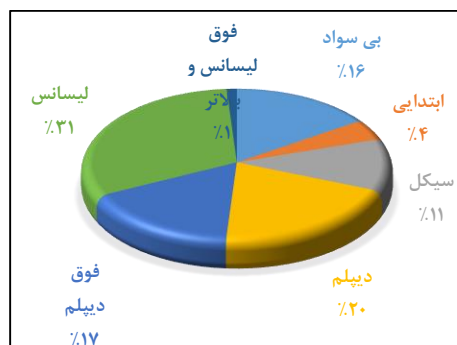
وجود محلات قدیمی با کوچه‌های پیچ‌درپیچ و دیوارهای بلند، خانه‌های قدیمی در کنار ساباط و بازارچه‌ها و سقف‌های ضربی و مدور، آن‌هم با مصالح ساختمانی گل رس و خشت خام با سازوکارهایی خاص نظیر بادگیر، تالار و سرداب که ترکیبی از سازگاری سه عنصر جغرافیا، فرهنگ و اقتصاد است، نظر هر بیننده‌ای را به خود جلب می‌کند. مرمت و بازسازی خانه‌های قدیمی و تغییر کاربری آنها به اقامتگاه‌های بوم‌گردی، سرزندگی و نشاط را در بافت تاریخی این شهر بیشتر کرده و به‌نوعی این اقامتگاه‌ها، میراث شهری جدید این خطه شده‌اند. در حال حاضر ۱۰ اقامتگاه بوم‌گردی در محلات قدیمی و تاریخی این شهر فعال بوده و نقش بسزایی در پویایی بافت تاریخی و توسعه گردشگری بر عهده دارند.

شکل ۱. نقشه موقعیت اقامتگاه‌های بوم‌گردی فعال شهر میبد و مسیرهای دسترسی

۴ یافته‌ها و بحث

مطابق با یافته‌های توصیفی، عمده پاسخ‌گویان این تحقیق را مردان متأهل در بازه سنی ۴۰-۵۰ سال به خود اختصاص داده‌اند که با توجه به ماهیت تحقیق و اینکه عمدتاً با اقامتگاه‌های بوم‌گردی و متولیان و کارکنان آنها مرتبط بوده، این مسئله به وجود آمده است. عمده پاسخ‌دهندگان، بومی میبد بوده و حدود ۶۷ درصد از آنها، بیش از ۲۰ سال در میبد سکونت داشته‌اند. از نظر وضعیت سواد نیز مطابق شکل ۲، ۳۱ درصد از افراد دارای مدرک لیسانس بوده و ۱ درصد نیز فوق‌لیسانس و بالاتر هستند.

شکل ۲. سطح سواد پاسخ‌گویان

جهت بررسی تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهر میبد، ابتدا سؤالات مربوط به هریک از ابعاد از نظر آمار توصیفی در قالب طیف لیکرت در قالب جداول ۳ تا ۶ مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۳. توصیف آماری تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر گویه‌های اقتصادی

رتبه بر اساس میانگین	انحراف معیار	میانگین	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	گویه	متغیر
۱	۰,۶۶۷	۳,۷۸	۰	۱۱	۷۶	۳	۰	فراوانی	اشتغال مستقیم و غیرمستقیم
			۰	۱۲,۲	۸۴,۴	۳,۳	۰	درصد	
۸	۰,۳۸۶	۳,۰۹	۱	۲	۱۳	۵۷	۱۷	فراوانی	جذب منابع مالی
			۱,۱	۲,۲	۱۴,۴	۶۳,۳	۱۸,۹	درصد	
۱۳	۰,۷۲۶	۲,۰۳	۱	۴۷	۳۹	۰	۳	فراوانی	گسترش کارگاه و صنعت
			۱,۱	۵۲,۲	۴۳,۳	۰	۳,۳	درصد	
۷	۰,۴۷۵	۳,۱	۱	۴۷	۳۹	۰	۳	فراوانی	گسترش فرصت‌های شغلی برای زنان محلی
			۱,۱	۵۲,۲	۴۳,۳	۰	۳,۳	درصد	
۲	۰,۶۷۰	۳,۵۸	۰	۳۳	۵۶	۰	۱	فراوانی	درآمدزایی
			۰	۳۶,۷	۶۲,۲	۰	۱,۱	درصد	
۱۲	۰,۸۰۸	۲,۱	۰	۳۷	۵۰	۲	۱	فراوانی	کارآفرینی
			۰	۴۱,۱	۵۵,۶	۲,۲	۱,۱	درصد	
۹	۰,۴۷۹	۳,۰۸	۲	۴۳	۴۲	۲	۱	فراوانی	مشارکت محلی
			۲,۲	۴۷,۸	۴۶,۷	۲,۲	۱,۱	درصد	
۱۰	۰,۸۰۱	۲,۸۲	۱	۷۲	۱۴	۳	۰	فراوانی	افزایش قیمت زمین و رونق معاملات ملک
			۱,۱	۸۰	۱۵,۶	۳,۳	۰	درصد	
۶	۰,۶۲۲	۳,۱۳	۱	۱۱	۷۵	۲	۱	فراوانی	ایجاد فرصت‌های شغلی جدید
			۱,۱	۱۲,۲	۸۳,۳	۲,۲	۱,۱	درصد	
۵	۰,۴۳۹	۳,۱۴	۳	۵۰	۳۵	۰	۲	فراوانی	برند سازی
			۳,۳	۵۵,۶	۳۸,۹	۰	۲,۲	درصد	
۴	۰,۵۶۶	۳,۵۰	۰	۴	۲۲	۴۳	۲۱	فراوانی	سرمایه‌گذاری درزمینه توسعه امکانات رفاهی
			۰	۴,۴	۲۴,۴	۴۷,۸	۲۳,۳	درصد	
۱۱	۰,۸۶۱	۲,۵۸	۰	۱۳	۷۲	۴	۱	فراوانی	کاهش فقر
			۰	۱۴,۴	۸۰,۰	۴,۴	۱,۱	درصد	
۳	۰,۶۶۹	۳,۵۶	۰	۱۵	۵۱	۱۷	۷	فراوانی	تمایل به اخذ وام گردشگری
			۰	۱۶,۷	۵۶,۷	۱۸,۹	۷,۸	درصد	

گویه‌های اقتصادی

همان‌طور که در جدول ۳ نشان داده‌شده، بیشترین درصد فراوانی مشاهده‌شده در سطح زیاد، مربوط به سؤالات افزایش قیمت زمین و رونق معاملات، برند سازی و گسترش فرصت‌های شغلی بوده است. با توجه به اینکه سطح معنی‌داری محاسبه شده ($\text{sig}=0.000$) کمتر از ۵ درصد بوده، بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت که نقش خانه‌های بوم‌گردی در گویه‌های مذکور در سطح زیاد برآورد شده است. از سوی دیگر، بالاترین میانگین‌ها مربوط به گویه‌های ایجاد اشتغال، درآمدزایی، تمایل به اخذ وام، سرمایه‌گذاری، برندسازی و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید بوده که بررسی قبلی را تأیید می‌کند.

جدول ۴. توصیف آماری تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر گویه‌های اجتماعی

متغیر	گویه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار	رتبه بر اساس میانگین
گویه‌های اجتماعی	سطح آگاهی و اطلاعات مردم محلی	فرآوانی	۰	۳	۷۱	۱۶	۰	۰,۵۶	۷
		درصد	۰	۳,۳	۷۸,۹	۱۷,۸	۰		
	تداوم سکونت اهالی میبد در محله و جلوگیری از مهاجرت	فرآوانی	۰	۳	۳۹	۴۸	۰	۰,۵۶	۵
		درصد	۰	۳,۳	۴۳,۳	۵۳,۳	۰		
	جذب نیروهای غیربومی	فرآوانی	۵	۴۱	۳۵	۵	۴	۰,۵۴	۶
		درصد	۵,۶	۴۵,۶	۳۸,۹	۵,۶	۴,۴		
	ایجاد امنیت	فرآوانی	۰	۳	۴۲	۴۵	۰	۰,۹۲	۸
		درصد	۰	۳,۳	۴۶,۷	۵۰,۰	۰		
	ایجاد انگیزه در کسب مهارت	فرآوانی	۰	۲	۳۷	۵۰	۱	۰,۵۸	۹
		درصد	۰	۲,۲	۴۱,۱	۵۵,۶	۱,۱		
تعامل بین اهالی	فرآوانی	۰	۲	۴۰	۴۸	۰	۰,۵۹	۴	
	درصد	۰	۲,۲	۴۴,۴	۵۳,۳	۰			
ارتقای کیفیت زندگی و رضایتمندی	فرآوانی	۱	۲	۲۷	۶۰	۰	۰,۵۹	۲	
	درصد	۱,۱	۲,۲	۳۰	۶۶,۷	۰			
برنامه‌ریزی آموزشی و فرهنگ‌سازی برای گردشگران و مردم در قالب بروشور	فرآوانی	۱۷	۴۰	۲۲	۱۱	۰	۰,۴۲	۱	
	درصد	۱۸,۹	۴۴,۴	۲۴,۴	۱۲,۲	۰			
ارتقای سطح دانش کارکنان واحدهای بوم‌گردی	فرآوانی	۲	۳	۶۴	۲۱	۰	۰,۵۷	۳	
	درصد	۲,۲	۳,۳	۷۱,۱	۲۳,۳	۰			

با توجه به جدول ۴، بالاترین میانگین مشاهده‌شده در بعد اجتماعی، مربوط به گویه‌های فرهنگ‌سازی، ارتقای کیفیت زندگی و رضایتمندی، ارتقای سطح دانش کارکنان، تعامل بین اهالی، تداوم سکونت اهالی میبد در محلات قدیمی و جلوگیری از مهاجرت بوده است.

از سوی دیگر، پایین‌ترین میانگین مشاهده‌شده مربوط به بعد اجتماعی، افزایش سطح آگاهی و اطلاعات مردم محلی، ایجاد انگیزه در کسب مهارت و ایجاد امنیت بوده است.

جدول ۵. توصیف آماری تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر گویه‌های کالبدی

متغیر	گویه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار	رتبه بر اساس میانگین
گویه‌های کالبدی	مکان‌یابی	فرآوانی	۲	۲	۱۴	۶۸	۴	۰,۴۷	۳
		درصد	۲,۲	۲,۲	۱۵,۶	۷۵,۶	۴,۴		
	اصلاح معابر و دسترسی	فرآوانی	۳	۲	۶۶	۱۸	۱	۰,۶۶	۲
درصد		۳,۳	۲,۲	۷۳,۳	۲۰,۰	۱,۱			
ارتقا زیبایی و منظر شهری	فرآوانی	۲	۰	۱۱	۷۳	۴	۰,۶۹	۱۰	

			۴,۴	۸۱,۱	۱۲,۲	۰	۲,۲	درصد	
۱۲	۰,۴۷	۳	۱۱	۷۴	۵	۰	۰	فراوانی	احیا نمادهای سنتی و حفظ بافت تاریخی
			۱۲,۲	۸۲,۲	۵,۶	۰	۰	درصد	
۶	۰,۵۲	۳,۹۴	۱۱	۷۳	۶	۰	۰	فراوانی	توجه به سبک‌های معماری
			۱۲,۲	۸۱,۲	۶,۶	۰	۰	درصد	
۸	۰,۵۱	۳,۷۸	۲	۵۷	۲۹	۲	۰	فراوانی	توجه به خلاقیت و استفاده از مصالح بومی
			۲,۲	۶۳,۳	۳۲,۲	۲,۲	۰	درصد	
۹	۰,۶۲	۳,۵۷	۲	۶۵	۲۱	۱	۱	فراوانی	هم‌خوانی معماری اقامتگاه با معماری سایر خانه‌های هم‌جوار
			۲,۲	۷۲,۲	۱۳,۳	۱,۱	۱,۱	درصد	
۱	۰,۵	۴,۶۲	۱۹	۶۷	۴	۰	۰	فراوانی	طراحی داخلی و محوطه‌سازی
			۲۱,۱	۷۴,۴	۴,۴	۰	۰	درصد	
۴	۰,۶۸	۴,۱۵	۴۲	۳۹	۹	۰	۰	فراوانی	ارتقای سطح بهداشت
			۴۶,۷	۴۳,۳	۱۰,۰	۰	۰	درصد	
۷	۰,۹۱	۳,۹۳	۰	۵۸	۲۸	۱	۳	فراوانی	احیای خانه‌های تاریخی و سنتی شهر مینید با رویکرد کاربری چندمنظوره
			۰	۶۴,۴	۳۱,۱	۱,۱	۳,۳	درصد	
۱۱	۰,۷۲	۳,۵۵	۰	۸	۷۶	۴	۲	فراوانی	ارتقا خدمات حمل‌ونقل شهری
			۰	۸,۹	۸۴,۴	۴,۴	۲,۲	درصد	
۵	۰,۵۷	۳,۹۷	۸	۷۱	۹	۲	۰	فراوانی	وجود امکانات رفاهی مدرن، پارکینگ اختصاصی، وای فای و ...
			۸,۹	۷۸,۹	۱۰,۰	۲,۲	۰	درصد	

در تحلیل جدول ۵، می‌توان گفت که تأثیر خانه‌های بوم‌گردی بر بعد کالبدی نسبت به سایر ابعاد از نظر پرسش‌شوندگان، بسیار بیشتر بوده است. به‌گونه‌ای که این موضوع در ارتقای وضعیت زیرساختی همچون اصلاح معابر و ارتقای سطح بهداشت محلات مرتبط تأثیر بسیار زیادی داشته، همچنین ایجاد خانه‌های بوم‌گردی در ارتقا زیبایی شهری، احیای نمادهای سنتی، توجه به سبک‌های معماری و حرکت به سمت ساخت‌وسازهای همساز با اقلیم تأثیر زیادی داشته است.

جدول ۶. توصیف آماری تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر گویه‌های فرهنگی

متغیر	گویه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار	رتبه بر اساس میانگین
گویه‌های فرهنگی	استفاده از لباس‌های محلی	۳	۲	۱۶	۴۶	۲۳	۴,۰۴	۰,۳۳	۳
		۳,۳	۲,۲	۱۷,۸	۵۱,۱	۲۵,۶			
	توجه به طبخ غذاهای خارجی	۱۷	۵۱	۱۶	۵	۱	۳,۷۵	۰,۶۰	۵
		۱۸,۹	۵۶,۷	۱۷,۸	۵,۶	۱,۱			
گسترش فرهنگ استفاده از غذاهای سالم محلی و سنتی	۱	۰	۱۲	۶۴	۱۳	۴,۴۶	۰,۶۰	۱	
	۱,۱	۰	۱۳,۳	۷۱,۱	۱۴,۴				
برگزاری مراسم مذهبی و آیینی	۰	۱	۵	۶۰	۲۳	۴,۱۲	۰,۶۱	۲	
	۰	۱,۱	۵,۶	۶۶,۷	۲۵,۶				

۱۴	۰,۷۳	۱,۷۷	۲۶	۵۵	۶	۳	۰	فراواني	جلوه بخشی به مراسم آیینی فراموش شده
			۲۸,۹	۶۱,۱	۶,۷	۳,۳	۰	درصد	
۶	۰,۴۹	۳,۷۳	۳	۵۲	۲۸	۶	۱	فراواني	زمینه‌سازی گردآوری اطلاعات درباره فرهنگ و آداب و رسوم
			۳,۳	۵۷,۸	۳۱,۱	۶,۷	۱,۱	درصد	
۱۲	۰,۵۸	۲,۵۷	۷	۷۷	۴	۰	۲	فراواني	شهرت بیشتر محله و شهر
			۷,۸	۸۵,۶	۴,۴	۰	۲,۲	درصد	
۴	۰,۶۲	۳,۹۷	۷	۸۰	۳	۰	۰	فراواني	هویت بخشی به شهر و محله (افتخار به میبدي بودن، افتخار به آداب و رسوم، افتخار به گویش)
			۷,۸	۸۸,۹	۳,۳	۰	۰	درصد	
۱۳	۰,۸۲	۲,۱۳	۵	۶۱	۲۱	۳	۰	فراواني	تقویت اعتماد به نفس و باور توانایی‌های بومی
			۵,۶	۶۷,۸	۲۳,۳	۳,۳	۰	درصد	
۷	۰,۵۶	۳,۶۵	۴۶	۴۱	۲	۱	۰	فراواني	تشویق به استفاده بیشتر از ظروف سرامیکی و محلی میبدي
			۵۱,۱	۴۵,۶	۲,۲	۱,۱	۰	درصد	
۱۰	۰,۵۸	۳,۳۶	۲۱	۶۱	۶	۲	۰	فراواني	رونق و احیای صنایع دستی
			۲۳,۳	۶۷,۸	۶,۷	۲,۲	۰	درصد	
۱۱	۰,۵۴	۳,۳۴	۱	۲	۴	۵۲	۳۱	فراواني	ایجاد دوگانگی فرهنگی و گسترش ناهنجاری
			۱,۱	۲,۲	۴,۴	۵۷,۸	۳۴,۴	درصد	
۸	۰,۶۴	۳,۴۷	۲	۶۲	۲۶	۰	۰	فراواني	افزایش نشاط گردشگران و پذیرش فرهنگ شهر میبدي
			۲,۲	۶۸,۹	۲۸,۹	۰	۰	درصد	
۹	۰,۶۹	۳,۴۷	۰	۲	۵۰	۳۶	۲	فراواني	تشویق به فراگیری زبان خارجی
			۰	۲,۲	۵۵,۶	۴۰	۲,۲	درصد	

بر اساس اطلاعات جدول ۶، می‌توان گفت بیشترین تأثیرات بوم‌گردی در شهر میبدي از دید جامعه آماری بر گویه‌های فرهنگی و از جهت مثبت بوده و موارد تأثیرگذاری منفی چندان قابل توجه نبوده است. شاید علت این مسئله، جدید بودن این مقوله در شهر کوچک میبدي، عدم استفاده زیاد گردشگران برای اسکان طولانی‌مدت (به دلیل آنکه میبدي یک شهر گذری بوده و گردشگران عمدتاً توقف کوتاهی در آن داشته و در شهر یزد ساکن شده‌اند)، عدم تبلیغات کافی برای جذب گردشگر و ... بوده است که در نتیجه هنوز آثار منفی حضور گردشگر به وضوح خود را نشان نداده است.

در نتیجه به صورت کلی می‌توان گفت اهمیت تأثیرگذاری موضوع مورد بحث بر ابعاد اقتصادی و اجتماعی در سطح متوسط تا زیاد، بر ابعاد کالبدی در حد زیاد و بر ابعاد فرهنگی در سطح بسیار زیاد بوده است. البته برای همه ابعاد هم تأثیرات مثبت و هم تأثیرات منفی، ممکن است مطرح باشد.

بعد از بررسی نتایج توصیفی، جهت انجام آزمون‌های استنباطی، در نرم‌افزار SPSS، داده‌های هریک از ابعاد، جمع‌ی یا به نوعی compute گردید تا در قالب یک معیار مشخص گردد. در ادامه با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای، میانگین پاسخ‌های داده‌شده با میانگین مفروض که همان عدد ۳ بود، سنجیده شد. به عبارتی می‌توان گفت در این آزمون، فرض بر این است که نمونه‌ای به حجم n و میانگین m از یک جامعه انتخاب کرده‌ایم و می‌خواهیم بدانیم که نظر این جامعه آماری در مورد ابعاد ذکر شده از حد میانگین بالاتر یا پایین‌تر بوده تا بر مبنای آن بتوانیم تأثیرگذاری را بسنجیم. بر این مبنای به دو طریق این تأثیرگذاری مورد بررسی قرار گرفته است. در

وهله اول نظرات کل جامعه آماری و در مرحله بعد نظرات تک تک گروه‌های جامعه آماری که شامل مردم، کارشناسان، متولیان و کارکنان بوده است.

جدول ۷. نتایج آزمون تی در کل جامعه آماری

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف معیار	T آماره آزمون	سطح معناداری دوطرفه	اختلاف میانگین
بعد اقتصادی	۹۰	۳,۱۰۴۶	۰,۲۸۱۱۶	۳,۵۳۰	۰,۰۰۱	۰,۱۰۴۶۳
بعد اجتماعی	۹۰	۳,۲۰۳۷	۰,۳۲۷۷۷	۵,۸۹۶	۰,۰۰۰	۰,۲۰۳۷۰
بعد فرهنگی	۹۰	۳,۳۶۰۲	۰,۴۰۹۹۲	۲۲,۴۸۱	۰,۰۰۰	۰,۷۳۷۰۴
بعد کالبدی	۹۰	۳,۷۳۷۰	۰,۳۱۱۰۳	۱۴,۵۸۴	۰,۰۰۰	۰,۶۳۰۱۶

با توجه به جدول ۷ و مشاهده ستون میانگین، مشخص می‌شود که در همه ابعاد، پاسخ‌ها از میانگین ۳ بالاتر بوده و با توجه به سطح معنی‌داری که از ۰,۰۵ پایین‌تر است، می‌توان گفت که با اطمینان ۹۵٪ و سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ تفاوت آماری معناداری بین دو میانگین واقعی و مفروض وجود دارد و این بدان معناست که از نظر کل جامعه آماری، ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر ابعاد فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی این شهر تأثیرگذار بوده است. جهت تحلیل عمیق‌تر پاسخ‌ها، در مرحله دوم سعی شده که تأثیرپذیری ابعاد مختلف به تفکیک در هریک از گروه‌های جامعه آماری بررسی‌شده و مورد ارزیابی قرار گیرد.

با توجه به جدول ۸، از نظر مردم و کارکنان اقامتگاه‌های بوم‌گردی، در همه ابعاد، پاسخ‌ها از میانگین ۳ بالاتر بوده و سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵، نشانگر تفاوت آماری معنادار بین دو میانگین واقعی و مفروض بوده و این بدان معناست که از نظر این دو گروه، ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر همه ابعاد تأثیرگذار بوده است. علت این مسئله شاید ناشی از توجه به جنبه‌های ظاهری و ملموس ایجاد خانه‌های بوم‌گردی یا احیا آنها در سطح محلات است؛ به‌عنوان مثال با کسب مجوز یک اقامتگاه در یک محله، قاعدتاً اقدامات توسعه‌ای در محله چه از نظر ساختاری همچون اصلاح معابر و جداره‌ها، افزایش دسترسی‌ها و ... از سوی سازمان میراث فرهنگی و شهرداری بیشتر پیگیری شده و همین عامل می‌تواند جنبه‌های مثبت این موضوع را از دیدگاه مردم پررنگ‌تر نماید.

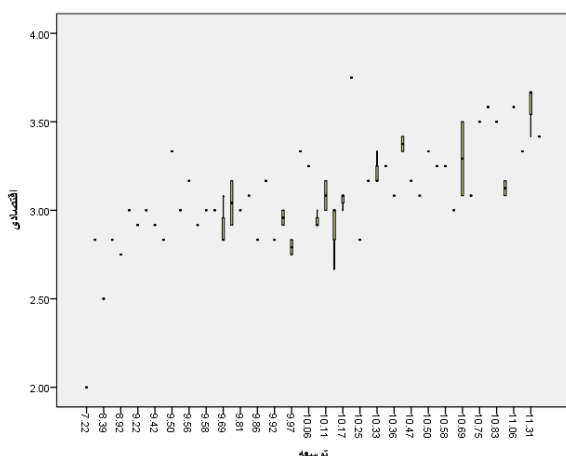
همچنین از نظر متولیان اقامتگاه‌های بوم‌گردی و کارشناسان سازمان میراث فرهنگی شهر میبد نیز به نحوی در همه ابعاد، پاسخ‌ها از میانگین ۳ بالاتر بوده ولی در مورد بعد اقتصادی با توجه به سطح معناداری بالاتر از ۰,۰۵، می‌توان گفت که ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی تأثیر قابل‌توجهی از نظر اقتصادی در شهر میبد و به‌ویژه درآمدزایی ناشی از گردشگری نداشته است. این بدان معناست که لازم است اقدامات جدی‌تر در زمینه استفاده بیشتر از خانه‌های بوم‌گردی در شهر میبد انجام گیرد تا برای متولیان امر، سودآوری بیشتری داشته باشد. گواه این مسئله آن است که با توجه به عدم استقبال از این مکان‌ها در برخی از فصول سال، متولیان جهت برگزاری مراسم جشن و دوره‌می ساکنان میبیدی این مکان‌ها را اجاره می‌دهند تا بتوانند از نظر اقتصادی، درآمدزایی داشته باشند.

جدول ۸. نتایج آزمون تی در بین گروه‌های مختلف جامعه آماری

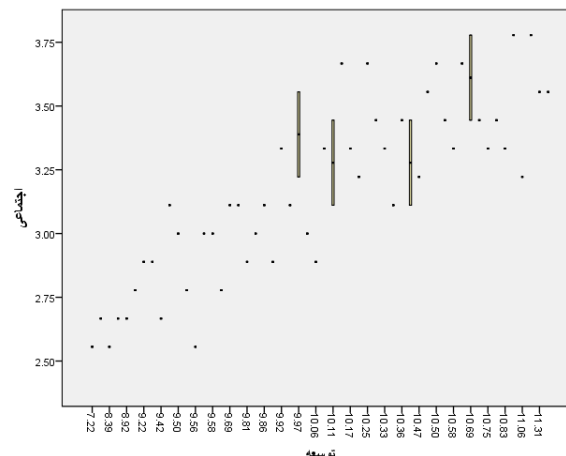
جامعه آماری	ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف معیار	T آماره آزمون	سطح معناداری دوطرفه	اختلاف میانگین
مردم	بعد اقتصادی	۵۰	۳,۱۱۰۰	۰,۳۱۶۰۷	۲,۴۶۱	۰,۰۱۷	۰,۱۱۰۰۰
	بعد اجتماعی	۵۰	۳,۱۴۰۰	۰,۳۲۱۲۶	۳,۰۸۲	۰,۰۰۳	۰,۱۴۰۰۰
	بعد فرهنگی	۵۰	۳,۶۰۱۴	۰,۳۵۶۵۶	۱۶,۵۷۶	۰,۰۰۰	۰,۶۰۱۴۳

۰,۷۱۱۶۷	۰,۰۰۰	۱۵,۷۷۱	۰,۳۱۹۰۹	۳,۷۱۱۷	۵۰	بعد کالبدی	متولیان
۰,۱۴۱۶۷	۰,۱۰۵	۱,۸۰۲	۰,۲۴۸۶۱	۳,۱۴۱۷	۱۰	بعد اقتصادی	
۰,۴۵۵۵۶	۰,۰۰۰	۶,۲۳۶	۰,۲۳۱۰۰	۳,۴۵۵۶	۱۰	بعد اجتماعی	
۰,۸۳۵۵۱	۰,۰۰۰	۱۳,۲۵۷	۰,۱۹۹۳۵	۳,۸۳۵۷	۱۰	بعد فرهنگی	
۱,۰۰۰۰۰	۰,۰۰۰	۱۳,۲۳۴	۰,۲۳۸۹۵	۴,۰۰۰۰	۱۰	بعد کالبدی	
-۰,۰۰۶۴۱	۰,۹۰۸	-۰,۱۱۷	۰,۱۹۶۸۰	۲,۹۹۳۶	۱۳	بعد اقتصادی	کارشناسان
۰,۳۲۴۷۹	۰,۰۰۶	۳,۳۲۰	۰,۳۵۲۷۱	۳,۳۲۴۸	۱۳	بعد اجتماعی	
۰,۶۳۷۳۶	۰,۰۲۶	۲,۵۳۱	۰,۹۰۷۹۵	۳,۶۳۷۴	۱۳	بعد فرهنگی	
۰,۶۹۷۸۲	۰,۰۰۰	۸,۴۱۰	۰,۲۹۹۵۷	۳,۶۹۸۷	۱۳	بعد کالبدی	
۰,۱۵۱۹۶	۰,۰۱۸	۲,۶۳۳	۰,۲۳۷۹۷	۳,۱۵۲۰	۱۷	بعد اقتصادی	کارکنان
۰,۱۵۰۳۳	۰,۰۵۷	۲,۰۵۵	۰,۳۰۱۵۹	۳,۱۵۰۳	۱۷	بعد اجتماعی	
۰,۵۸۸۲۴	۰,۰۰۰	۹,۷۷۵	۰,۲۴۸۱۲	۳,۵۸۸۲	۱۷	بعد فرهنگی	
۰,۶۸۶۲۷	۰,۰۰۰	۱۰,۱۵۰	۰,۲۷۸۷۸	۳,۶۸۶۳	۱۷	بعد کالبدی	

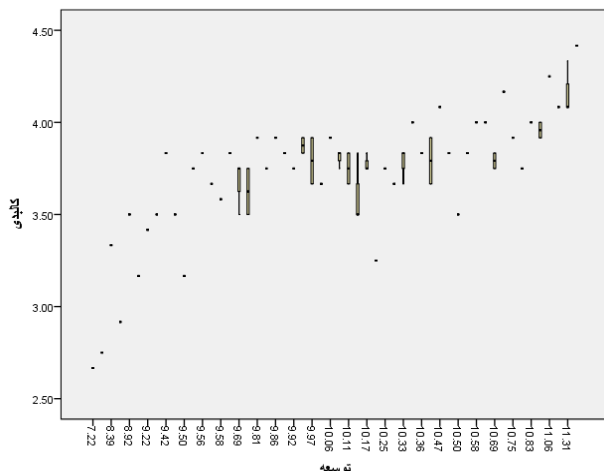
علاوه بر آن در جهت بررسی تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه گردشگری شهر میبد، در این زمینه نیز نظرسنجی انجام شده و همبستگی مورد ارزیابی قرار گرفته است. شکل‌های ۳ تا ۶ نمودارهای جعبه- همبستگی رابطه بین توسعه گردشگری و متغیرهای اصلی پژوهش را به تصویر می‌کشد. بر اساس مشاهدات به دست آمده، قوی‌ترین همبستگی بین متغیرهای کالبدی و توسعه گردشگری بوده و در مرحله بعد رابطه بین متغیرهای اقتصادی و اجتماعی با توسعه گردشگری مطرح است. در زمینه متغیرهای فرهنگی و توسعه گردشگری نیز رابطه معناداری وجود دارد ولی با توجه به اینکه پاسخ‌ها در سطح زیاد و بالاتر بوده، تصویر گرافیکی نمی‌تواند آن را به خوبی نشان دهد؛ به این معنا که بحث فرهنگی مورد توجه همه افراد بوده و همین وحدت نظر باعث گردیده است رابطه خطی بین این متغیر با متغیر توسعه گردشگری به وجود نیاید در حالی که برای ابعاد دیگر این رابطه خطی بیشتر دیده می‌شود.

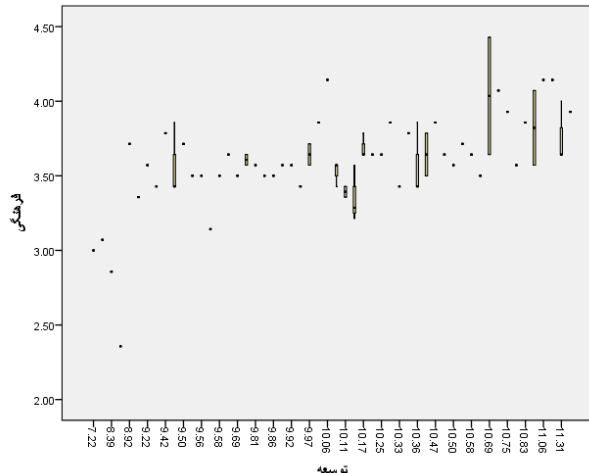
شکل ۴. نمودار جعبه‌ای رابطه بین توسعه گردشگری و اجتماعی

شکل ۳. نمودار رابطه بین توسعه گردشگری و اقتصادی

شکل ۶. نمودار رابطه بین توسعه گردشگری و کالبدی

شکل ۵. نمودار رابطه بین توسعه گردشگری و فرهنگی

با توجه به نتایج جدول ۹، می‌توان گفت که با اطمینان ۹۹٪ و مقدار احتمال کوچکتر از ۰٫۰۱ بین ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه گردشگری در شهر میبد رابطه وجود دارد؛ ولی این رابطه برای همه ابعاد در سطح بالایی نیست و به‌غیراز موارد مطرح‌شده، عوامل دیگری نیز می‌تواند دخیل باشد؛ بر این مبنا توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی، در صورتی به توسعه قابل‌توجه گردشگری در شهر میبد منجر می‌شود که به عواملی همچون توسعه حمل‌ونقل، تبلیغات، مرمت و بهسازی اماکن تاریخی، ارتقا سطح فرهنگی ساکنین شهر، توجه به آموزش و آگاهی بخشی درزمینه گردشگری و ... توجه جدی صورت گیرد.

جدول ۹. ماتریس همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

توسعه گردشگری	کالبدی	فرهنگی	اجتماعی	
**۰٫۷۶۶	**۰٫۴۹۸	**۰٫۴۶۶	**۰٫۳۸۶	اقتصادی
**۰٫۷۹۸	**۰٫۴۸۱	**۰٫۲۹۷		اجتماعی
**۰٫۵۰۸	**۰٫۴۶۵			فرهنگی
**۰٫۸۲۹				کالبدی

علاوه بر آن، با بهره‌گیری از داده‌های تحقیق، از روش درخت تصمیم در جهت پیش‌بینی توسعه گردشگری شهر میبد استفاده شد. درخت تصمیم یکی از روش‌های داده‌کاوی و از ابزارهای قوی و متداول برای دسته‌بندی و پیش‌بینی است که پیش‌بینی‌های خود را برخلاف شبکه‌های عصبی در قالب یکسری از قوانین انجام داده و از داده‌های غیر عددی هم استفاده می‌کند. بر این مبنا متغیرهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و کالبدی در قالب توسعه بوم‌گردی به‌عنوان متغیر مستقل و توسعه گردشگری به‌عنوان متغیر وابسته در این مدل وارد شدند. جهت دستیابی به نتایج بهتر، تعداد داده‌ها به نسبت مشخص تعمیم داده شد.

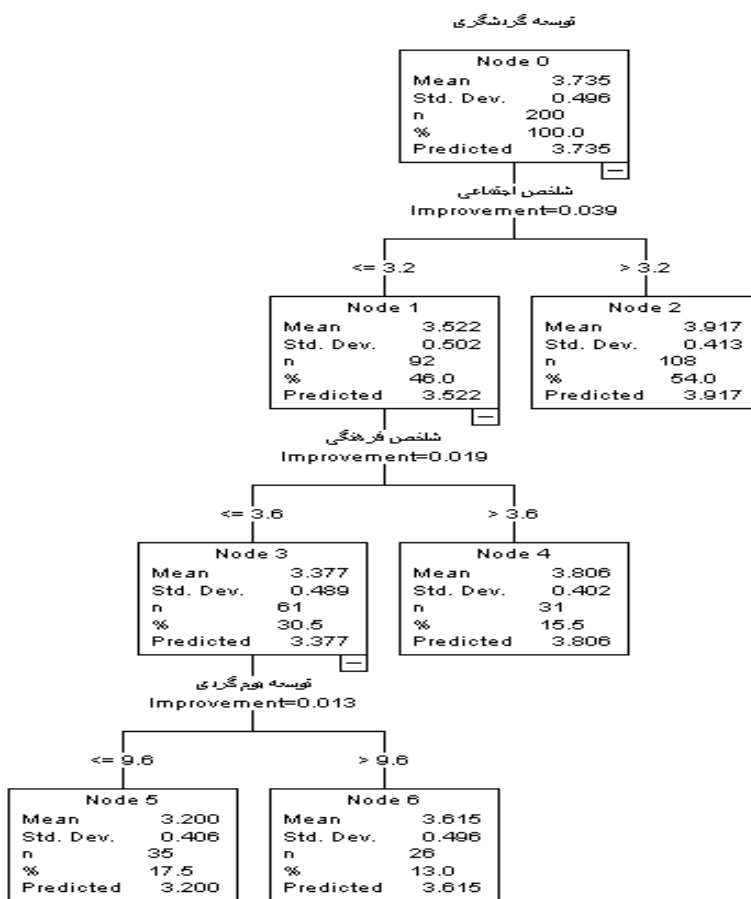
طبق نمودار حاصل از مدل CART، ابتدا از بین پارامترهایی که مدل در اختیار داشته، متغیرهای اجتماعی، فرهنگی و توسعه بوم‌گردی را انتخاب و درخت بر اساس این پارامترها شکل‌گرفته است. درواقع، می‌توان گفت متغیرها به‌صورت پیچیده‌ای با یکدیگر در تعامل بوده ولی می‌توان الگوهایی از روابط منطقی بین این متغیرها و توسعه گردشگری را شناسایی کرد.

بر اساس شکل ۳، میانگین نمره توسعه گردشگری از دیدگاه پاسخ‌دهندگان برابر ۳/۷۴ است اما این نمره رابطه مستقیمی با شاخص اجتماعی دارد به‌طوری‌که با افزایش شاخص اجتماعی انتظار افزایش نمره توسعه

گردشگری وجود دارد. به این معنا که در صورت افزایش نمره شاخص اجتماعی به بیشتر از ۳/۲، میانگین نمره توسعه گردشگری با افزایش ۰/۱۸ می‌رسد و اگر نمره شاخص اجتماعی کمتر از ۳/۲ شود میانگین نمره توسعه گردشگری با کاهش ۰/۲۲ خواهد رسید. در واقع می‌توان گفت، در صورت ارتقاء شرایط اجتماعی و فرهنگی شهر میباید، شاهد توسعه بیشتر گردشگری در این شهر خواهیم بود.

از سوی دیگر، نمره توسعه گردشگری زمانی که نمره شاخص اجتماعی کمتر از ۳/۲ باشد به شاخص فرهنگی نیز ارتباط می‌یابد، به طوری که اگر نمره فرهنگی کمتر از ۳/۶ باشد نمره متوسط توسعه گردشگری به عدد ۳/۳۸ کاهش می‌یابد و زمانی که امتیاز فرهنگی بالاتر از ۳/۶ باشد، علی‌رغم اینکه امتیاز توسعه اجتماعی کمتر از ۳/۲ بوده ولی با این حال می‌تواند متوسط نمره توسعه گردشگری را به عدد ۳/۸۰ بهبود ببخشد.

شکل ۳. مدل CART شاخص‌های تأثیرگذار بر پیش‌بینی توسعه گردشگری در شهر میبد

در همین راستا، توسعه بوم‌گردی نیز در صورتی که بتواند نمره بالاتر از ۹/۶ را کسب نماید، می‌تواند در توسعه گردشگری مؤثر باشد؛ البته این تأثیرگذاری نسبت به دو متغیر قبلی بسیار کمتر است. علاوه بر آن، متغیر اقتصادی در این مدل، در مقابل متغیرهای دیگر نتوانسته است در اولویت یافته‌های پژوهش قرار بگیرد؛ این بدان معناست که با توجه به آنکه وضعیت اقتصادی مردم شهر میبد با وجود کارخانه‌های صنعتی و سرمایه‌گذاران متعدد، در وضعیت نسبتاً مناسبی است، بهبود متغیرهای دیگری همچون اجتماعی و فرهنگی در اولویت عوامل تأثیرگذار بر توسعه گردشگری در این شهر است.

۵ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

امروزه توسعه گردشگری به‌عنوان یک صنعت جهانی، یکی از بهترین راهبردهای توسعه متعادل اجتماعی-اقتصادی در جوامع تلقی می‌شود و از این رو مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان بخش‌های مختلف قرار گرفته است.

بوم‌گردی در قالب شاخه جدیدی از گردشگری، یکی از مقولات گردشگری پایدار است که در چارچوب الگوهای فضایی گردشگری، قابلیت بسیاری در زمینه سازگاری با محیط در گردشگری پایدار دارد. وجود اقامتگاه‌های بوم‌گردی، به‌عنوان یکی از مصادیق اکوتوریسم، می‌تواند در جذب گردشگر و شناسایی قابلیت‌های بومی هر منطقه نقش بسزایی داشته باشد. این تحقیق باهدف بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی شهر میبد بر توسعه گردشگری این شهر در ابعاد مختلف و به‌ویژه بعد فرهنگی انجام شده است. بر این مبنای توجه به مطالعات میدانی و آزمون‌های آماری در خصوص پاسخ‌های مربوط به کل جامعه آماری می‌توان گفت که تأثیر ایجاد اقامتگاه‌ها در این شهر، از نظر اجتماعی، اقتصادی و کالبدی و به‌ویژه فرهنگی قابل توجه بوده است. این درحالی‌که است که پاسخ برخی از گروه‌ها مانند کارشناسان گردشگری و متولیان اقامتگاه‌ها، حاکی از آن است که تأثیر اقتصادی قابل توجهی در پی این اقدام از نظر گردشگری حاصل نشده است.

از سوی دیگر بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از جدول ماتریس همبستگی، می‌توان گفت که بین ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه گردشگری در شهر میبد، با سطح اطمینان ۹۹ درصد، رابطه مثبتی وجود دارد که نشان می‌دهد با ارتقای متغیرهای مرتبط با توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی، شاهد رونق بیشتر گردشگری در شهر میبد خواهیم بود.

درنهایت، جهت پیش‌بینی توسعه گردشگری در این شهر، از روش درخت تصمیم به‌عنوان یک ابزار داده‌کاوی استفاده شده که نتایج نشان می‌دهد بهبود شرایط اجتماعی و فرهنگی برای توسعه گردشگری در شهر میبد ضروری هستند.

از این رو نتایج این تحقیق تا حدودی با برخی از مطالعات دیگر همچون پیرگری و علوی‌زاده (۱۳۹۹)، هاشمی (۱۳۹۹)، مودوی ارخودی و فردوسی (۱۴۰۰)، بلاچ و همکاران (۲۰۲۳)، پیندا و همکاران (۲۰۲۳)، چرون و همکاران (۲۰۱۵) که تأثیرات ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی را در ابعاد مختلفی بررسی کرده‌اند، می‌تواند همسو باشد.

قاعدتاً راه‌کارهایی همچون:

- اصلاح و بهبود عناصر نهادی و مدیریتی گردشگری در میبد
- حمایت از سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی صنعت گردشگری و حمایت از اقامتگاه‌های بوم‌گردی
- ارتقاء دسترسی‌ها و بهبود کیفیت شبکه حمل‌ونقل شهری در محدوده بافت قدیم شهر میبد
- اعطای وام‌های کم‌بهره به متولیان اقامتگاه‌های بوم‌گردی در جهت توسعه امکانات رفاهی گردشگران
- برگزاری مراسم و آیین‌های فرهنگی جذاب شهر میبد در اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌منظور جذب بیشتر گردشگران و مردم محلی
- اعطای تسهیلات به ساکنین بافت قدیمی جهت مرمت و بازسازی منازل کهن و فرسوده به جهت جلوگیری از ترک محلات تاریخی و تشویق بیشتر به احیا خانه‌های قدیمی می‌تواند در تقویت این رویکرد نقش بسزایی داشته باشد.

References

- Amini, A., & Zeidi, Z. (2015). Residents' attitude towards the cultural impacts of tourism development in rural areas (Case study: ABYANEH village). *Geographical Research*, 30(117), 13-32, [In Persian].
- Anabestani, A., Giyahi, H., & Javanshiri, M. (2018). An analysis of the effects of establishing ecotourism residence on development of rural settlements (a case study of Radakan village, Chenaran County). *Spatial Planning*, 8(2), 1-24, [In Persian].
- Armstrong, R. (2012). An analysis of the conditions for success of community based tourism enterprises. *ICRT Occasional Paper*, (OP21), 1-52.
- Azadkhani, P. (2020). The Role of Awareness and Knowing the Environment in Creating Sustainable Ecotourism (Case Study: Ilam County). *Sustainability, Development & Environment*, 1, 83-98.
- Baloch, Q. B., Shah, S. N., Iqbal, N., Sheeraz, M., Asadullah, M., Mahar, S., & Khan, A. U. (2023). Impact of tourism development upon environmental sustainability: A suggested framework for sustainable ecotourism. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(3), 5917-5930.
- Cheruon, R., Burugu, R., & Bor, T. (2015). Eco-Lodges, a Future for Sustainable Tourism in Kenya. *Journal of Tourism, Hospitality and Sports*, No 8, Pp 37-41.
- Chogan, P. (2022). Exploring motivations and satisfaction of ecolodge patrons in desert areas of Iran. *International Hospitality Review*, 36(2), 358-372.
- Choi, M. A. (2020). Multiple environmental subjects: Governmentalities of ecotourism development in Jeungdo, South Korea. *Geoforum*, 110, 77-86.
- Das, M., & Chatterjee, B. (2015). Ecotourism: A panacea or a predicament? *Tourism management perspectives*, 14, 3-16. DOI:10.1016/j.tmp.2015.01.002
- Dewi, L. K. Y. (2014). Modeling the relationships between tourism sustainable factors in the traditional village of Pancasari. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 135, 57-63.
- El-Shiaty, R., Enan, A. M., & Esmail, A. Y. (2023). A Comparative Study for Eco lodges Architecture to Brand Position Wellness Destinations in Egypt. *Environment-Behaviour Proceedings Journal*, 8(23), 95-103.
- Ghasemi, J., Gholami, H., Afzaligrouh, A., & Alambeigi, A. (2023). Analyzing Ecotourism Effects on Local Communities' Empowerment (Case study: Savadkuh County). *Environmental Education and Sustainable Development*, 11(2), 87-106, [In Persian].
- Hashemi, H. (2021). Exploring the Role of Ecolodges on the Culture Domain. *Tourism of Culture*, 1(3), 51-62. doi: 10.22034/toc.2020.254949.1027 , [In Persian].
- Higham, J. E. (Ed.). (2007). *Critical issues in ecotourism: Understanding a complex tourism phenomenon*. Routledge.

- George, E. W., Mair, H., & Reid, D. G. (2009). *Rural tourism development (localism and cultural change)*, Channel View Publication, Bristol, Buffalo, Toronto.
- Gunter, U. (2016). HOW CAN AN ECO LODGE BECOME A SUSTAINABLE AND SUCCESSFUL BUSINESS MODEL: ENVIRONMENTAL, SOCIAL, AND ECONOMIC PERSPECTIVES, Master Thesis submitted in fulfillment of the Degree Master of Science in International Tourism Management, Vittorio Rigatti, Vienna University.
- Karimi, K. S. (2020). Development of ecotourism, and its role in the development of ecotourism attractions in Aran and Bidgol. <http://journalitor.ir/en/Article/13990817250618> , [In Persian].
- Karoubi, M., Ziaee, M., Mahmoudzadeh, S. M., & Pouyanzadeh, N. (2022). The Management Model of Tourist Congestion in Coastal Destinations of Mazandaran based on Smart Tourism. *Journal of Geography and Regional Development*, 20(4), 243-207. doi: 10.22067/jgrd.2023.80571.1233, [In Persian].
- Makian, S., Borouj, A., & Hanifezadeh, F. (2022). Sustainable Tourism Development in Rural Areas: The Case of Community-based Lodges in Iran. In *Tourism Planning and Development in the Middle East* (pp. 44-60). GB: CABI.
- Moayedfar, S., & Rafie, S. (2018). Planning Urban Secure Spaces with Emphasis on Tourism Development (Case Study: Meybod Historical Texture). *Geography and Urban Space Development*, 5(1), 131-152. doi: 10.22067/gusd.v5i1.61697, [In Persian].
- Mododi Arkhodi, M., & Ferdowsi, S. (2021). Explaining the role of ecotourism for the development of rural communities (Case: Afin village). *The Journal of Geographical Research on Desert Areas*, 9(1), 241-257, [In Persian].
- Mushkudiani, Z., Chkhirodze, D., & Tevdoradze, S. (2023). Challenges of sustainable ecotourism and its impact on economy (Georgian case). *Access J*, 4(3), 400-408.
- Nikolova, V., & Arsić, S. (2017). The stakeholder approach in corporate social responsibility. *Engineering management*, 3(1), 24-35.
- Pakgohar, A., Saffarzadeh, M., & Khalili, M. (2008). The survey role of humanistic factor in incidence and intensity of road accident based on Logistic Regression and CART. *Tehran: Applied Research Office of Traffic Police*, 13(5), 49-66.
- Pineda, F., Padilla, J., Granobles-Torres, J. C., Echeverri-Rubio, A., Botero, C. M., & Suarez, A. (2023). Community preferences for participating in ecotourism: A case study in a coastal lagoon in Colombia. *Environmental Challenges*, 11, 100713.
- Pirgezi, Hamid, (2019). Studying the social economic effects of Neishabur eco-residences, Master's thesis under the guidance of Dr. Sidamir Mohammad Alavizadeh, Payam Noor University, Khorasan Razavi Province, [In Persian].
- Prakash, A., & Sharma, V. (2023). Ecotels-a Way to Green Sustainable Tourism. *International Journal of Asian Business and Management*, 2(2), 145-152.

- Rezvani, M. R., & Khodadad Hosseini, S. H. (2019). "Ecolodges as a sustainable tourism development strategy in Iran: A case study of the Maranjab Desert", *Journal of Sustainable Tourism*, 27(10), 1173-1191, [In Persian].
- RostamPisheh, M., Nasir Salami, S. M., & Tizghalam Zonouzi, S. (2019). An evaluation and comparative analysis of physical structures in eco-tourism resorts (Case study: Telarkhaneh Bordbar and Deylmay Gasht; Guilan province). *Journal of Physical Development Planning*, 4(14), 111-132, [In Persian].
- Saghafiasl, S., & Afrakhteh, H. (2022). Investigating the set of governing contexts and consequences of tourism development based on competitiveness advantages, case study: Rodbar Ghasran Rura area. *Village and Space Sustainable Development*, [In Persian].
- Salehpour, M. (2016). Investigation of ecotourism accommodation and its characteristics as a sustainable accommodation. *The fourth international conference on modern technologies in civil engineering, architecture and urban planning*, Tehran, [In Persian].
- Scheyvens, R., & van der Watt, H. (2021). Tourism, empowerment and sustainable development: A new framework for analysis. *Sustainability*, 13(22), 12606.
- Shahverdy, P., Salavatian, S., & Safari, H. (2022). Developing Design Approaches for Traditional Urban Guesthouses Based on the Analysis of Physical Characteristics of Historic Houses in Rasht. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 19(115), 39-56 (in Farsi).
- Simpson, M.C. (2008), Community benefit tourism initiatives: a conceptual oxymoron? *Tourism Management*, Volume 29, Issue 1.
- Stronza, A. L., Hunt, C. A., & Fitzgerald, L. A. (2019). Ecotourism for conservation? *Annual Review of Environment and Resources*, 44, 229-253.
- Suriya, K., & Gruen, C. (2012). Souvenir production in community-based tourism and poverty reduction in Thailand. *The Empirical Econometrics and Quantitative Economics Letters*, 1(1), 1-4.
- Tajer, E., & Demir, S. (2022). Ecotourism strategy of UNESCO city in Iran: Applying a new quantitative method integrated with BWM. *Journal of Cleaner Production*, 376, 134284.
- Wood, M. (2002). Ecotourism: Principles, practices and policies for sustainability. *Burlington, VT: UNEP and the International Ecotourism Society*.
<https://wedocs.unep.org/20.500.11822/9045>
- Zeppel, H. (1998). Tourism and aboriginal Australia. *Tourism Management*, 19(5), 485-488.